

ШКОЛСКИ ГЛАСНИК

ЛИСТ ЗА ШКОЛУ И УЧИТЕЉЕ

ОРГАН СРПСКОГ НАРОДНОГ УЧИТЕЉСТВА У КАРЛОВАЧКОЈ МИТРОПОЛИИ

Бр. 14.

У Новом Саду, 30. септембра 1913.

Год. VI.

САДРЖАЈ: † Ђорђе — Ђука Михајловић. — Позив. — Проглас. — На знање. — Краснопис у српској народној школи. — Учитељи и антиалкохолизам. — Школски надзор. — Закон о правном односу и беривима општинских и вероисповедних забавиља. — Државни закон и наше учитељство. — Монополисање уџбеника. — Преглед књига: Archiv für gesammte Psychologie. Herausgegeben von Dr. E. Meumann und Dr. W. Wirth. — Белешке. — I. Исказ о скупљеним прилозима у корист оснивања фонда † Ђ. Михајловића. — Купујмо Српске Школске Жигице.

† ЂОРЂЕ — ЂУКА МИХАЈЛОВИЋ.

Први број „Школског Гласника“ изашао је под именом покојног Ђуке, као тумач чисте учитељске душе његове; као плод неуморивог ума његова. Тај први број, изашао је, јер је „Школ. Одјек“ престао.

Од престанка добро уређиваног „Шк. Одјека“, коме је он био и душа и тело, настаде године 1907. празнина, од које протужи душа Ђукина. Док је постојао „Школ. Одјек“, имао је Ђука уза се 3—4 стална помагача, који у нашој школској књижевности заузимају видна места, али када услед „немарних платиша“, наста празнина, остаје Ђука сам и одлучи се, да сам истраје и стане на мегдан. У тој племенитој намери и пожртвовању, обрати се на своје дотадање другове и затражи од њих дозволу, да може лист и надаље издавати, под својим именом и својом личном одговорношћу.

Шта је руководило те другове, или само неке од њих, није нам познато, али доста то, да ови на то не пристадоше, те он мораде напустити име листу и, године 1907. изађе први број „Школског Гласника“.

У том првом броју, огледала се јачина интелигенције душе његове, а врху свега племенита тежња јер је знао, шта би учитељство наше било, без свога гласила и путевође у стручном раду и организацији.

Болом у души, помињао је покојни Ђука, како га они стари другови његови у овом послу напустише. па чак не дозволише му ни то, да сам на своју руку издаје „Школски Одјек“ и надаље.

Знао је он, да ту није његова несавесност као школског раденика и друга по среди, него да се ту уплела, уз материјалне неприлике и страначко расположење, коме на жалост и штету народну, много што-шта од велике вајде, мораде подлећи.

Па ипак одлучни и самопоуздани Ђука не подлеже, док се природи није прохтело да стане на пут, томе толико опсежном, корисном, родољубивом и у свему узоритом раду његову.

Готово пуних шест година, уређивао је он „Школски Гласник“, таком пожртвованомшћу, којој у таким пословима, у Српству нема равне!

Веран својој души, продужио је рад и правац „Школског Одјека“ и кроз „Школски Гласник“, а као уредник „Школског Гласника“, остао је сам на том послу све до данас. Врло незнатан број сарадника, пружаше му помоћи у раду и то, тек од новијег доба.

Као један од главних сарадника „Шк. Одјека“, није ни сањао, да ће као уредник и готово једини сарадник „Школског Гласника“ доживети оно, што је 1910. године, у месецу новембру, на митрополијској учитељској скупштини доживео. Тада

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

је свеукупно учитељство, одушевљено његовим радом и истрајношћу, прогласило његов „Школски Гласник“, својим званичним органом.

Ја не верујем, да је врли покојник свога века доживео веће и лепше сатисфакције за свој труд и рад.

Али, ту се уплеће и опет оно несрећно „али!“

Учитељство се разишло са те велике скупштине, па је упутивши се у свакидањи свој рад, мало по мало заборављало, чиме је обвезно том свом ново-проглашеном органу и према његову вредну и неумориву уреднику.

Истина Бог, од тога се доба сарадници чешће јављају, ама претплатници исто онако слабо, или још горе, него до тога доба. Уз то, када је питање „Школског Гласника“, излазило пред поједине среске зборове, нађоше се по неки смутљивци, који рачунавши на малодушност и непојимање, употребеше згодне моменте, те пречише, да се решењу митрополијске учит. скупштине, — које је свакако нада свима другим решењима, — прибави чврста легална основа.

Шта више, неки председници среских зборова по положају, насилно скидаше с дневног реда питање „Школског Гласника“, јер бајаги не спада у званичан делокруг среског збора.

То је покојног Ђуку заболело, али га тешише његови пријатељи, који истрајаше уз њега и његов „Школски Гласник“, а Ђука је тада великодушно опраштао и онима, јер: *„не знадоше, шта чинише!“*

Питање „Школског Гласника“, није све до данас уређено према тежњама митрополијске учит. скупштине, само за то, што рад наше аутономије од горе па до доле и обратно, не додирује ни у колико унутарњи живот својих просветних радника. На прилику, данашњи врховни органи аутономије, отворено запостављају решења чак и једног сабора у питању црквено-појачких дужности; монополишу и намећу учитељству на милост и немилост рђаве књиге и остале приборе; за приређивање нових и не хају; а уваћање добрих и опробаних, прече;

што те власти, строго наређују учење и полагање испита оспособљења из појања и црквених правила у препарандијама на прост захтев једног обичног катихете, а овамо ни прстом не макну, да се те препарандије, према модерном духу времена реорганизују.

Све то, зауставило је и зауставља и оне најближе пријатеље пок. Ђуке и „Школског Гласника“, у регулисању тога питања.

Покојни Ђука, први је, који је баш на врелу највиших управних власти искусио сву горчину нерасположења оних, који у просветном животу, ведре и облаче. Његово делање у епархији, а по томе у Школском Савету, нанело му је много горчине и бола, те је више пута у друштву питао и нас, а и себе сама:

„Шта им је Боже, школа и учитељство криво?“...

Неуморни друг Ђука, осећао је потребу еманциповања школе и учитељства из руку непозваних.

У тежњи, да то постигне, посветио је сву душу и све умење своје том раду па, и ако то није извео код велико и маловласних органа аутономије, постигао је код учитељства, које је мужевношћу његовом ојачано, стало на своје ноге. Знамените године 1910. на митрополијској учитељској скупштини, отресло се учитељство бесмислених веза са радикалном политичком странком. До те године, та је странка готово утопила у се свеукупно учитељство, па интересе овога, а још више школе, баш у оно време, када је у аутономији била свемогућа, посве запоставила својим партијским и личним интересима, неких својих истакнутијих личности.

Од 1910. године амо, учитељство стоји окупљено око свог органа и уз позив у народу, не служећи слепо ни једној политичкој странци као дотле, које су га редовно уважавале док им оно одано робоваше.

Колико је пута сиромах пок. Ђука говорио:

„Та кад смо ми вође народа, од куд да нас људи, разних странака, више пута са сумњивом спремом, предводе!“

Нека их, нека странчаре и надаље! Хвала Богу, настало је време, када је наш углед одскочио толико, да се све странке сада отимају о нас, а не ми о њих!“

У тим речима, не скрива се таштина, а још мање нечиста тежња: сепарирање учитељства у касту, као што му се то са извесне стране силом импутирало, — него је ту тежња, да учитељство свесно свога позива, ради у првом реду, својом рођеном снагом; да се усавршује, а сав други рад, да наступа тек по овоме и то тек онда, ако то чист народни интерес захтева.

Интезивнији рад пок. Ђуке, у овом правцу, датира се од доба, када се и сам на себи уверио, да радикалној странци, — којој је и он, понешен свеопштом струјом служио, — није стало до учитељства и школе. Од тога доба, посветио је пок. Ђука сво биће своје школи и учитељству.

Па и док је пок. Ђука служио у политичној страни, и онда је био неуморни поборник учитељства и беше моћни за-

штитник против свију оних, који се над њим хтедоше растресати.

Како говори и чланци, који су овде унешени из разних листова, ређају његов рад на просветном пољу, ми смо намерно изнели врсног покојника, као друга, организатора и поборника сталешког, за кога је дисао, живео, па ево и умјро.

Када се буде писала новија повесница српске књижевности, наћиће се позваних, који ће га убележити у прве редове умних народних — просветних раденика, а на нама је, да рад и тежње његове усвојимо и прихватимо, да и надаље останемо чврт непробојан град: другарства, науке и просветног рада у народу.

Па, да би то постигли и, уједно подигли трајан споменик узориту раднику своје ствари пок. *Ђорђу Михајловићу*, — преузмимо у своје руке „Школски Гласник“, да нам та једина звезда водиља не утрне, а покојном другу Ђуки кликнумо из свег срца: „слава ти честити друже и поборниче учитељства!“

П О З И В!

Срески учитељски збор новосадеког школског округа, у седници својој, од 11. (24.) септ. о. г. једногласно је закључио

да се на име упокојеног друга нам и неуморног просветног раденика

ЂОРЂА МИХАЈЛОВИЋА,

оснује задужбина

од прилога његових другова и поштовалаца. Та задужбина имала би се предати Српском Учитељском Конвикту на руковање с тим, да се након достигнућа своте од 2000 К камата њена употреби на просветне цели српске школске младежи, како то буде основно писмо прописало и свагдањем управном Одбору конвикта у аманет оставило.

У смислу решења, молим све славне другарске среске зборове, да ову ствар у свом кругу пригрле, те да пораве како код свију појединаца, тако и месних зборова, да што многобројнијим прилозима подигнемо леп, достојан и вечан спомен свом честитом другу и брату.

Прилоге ваља слати на адресу: **Natosevits. Ujvidék** или на потписанога.

Из седнице ср. збора новосад. школ. округа горњег дана.

ЖАРКО АЛЕКСИЋ,
зам. председник.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ПРОГЛАС.

Браћи учитељима и сестрама учитељицама — *претплатницима и читаоцима „Школског Гласника“, на знање и равнање.*

Смрћу **Ђоке Михајловића**, врсног школског раденика, друга и уредника органа митрополијског учитељства, остаде „Школски Гласник“ без свог вође и родитеља.

Настаје питање: *хоћемо ли допустити, да то сироче, без помоћи и пошпоре умре и, да ли учитељство и на даље сматра за потребно, даље излажење „Школског Гласника“, као јединог тумача и сјоужера свог у Угарској, па најокоп и то: „да ли учитељство сме дозволити престапак „Школског Гласника“ сред оваких прилика, у којима се он иза њок. уредника налази?“*

Ако учитељство знаде ценити потребу даљег опстанка сирочета Ђукина, знаће шта му је дужност.

Знаће, да му је дужност лист свој, — који једино њему и служи, — пот-помоћи претплатом и сарадњом.

На прву месту пак, знаће дужни претплатници и читаоци, шта им ваља чинити, да сирочету бол ублаже и, даљи живот одрже.

Због несавесних претплатника и читалаца, сиромах покојни уредник, који је тај лист из чисте љубави на спрам свог сталеза уређивао; умним обилним својим радом снабдевао, — дугује штампарији **знатну** своту.

И ако се дуг за штампање „Школског Гласника“ због несавесног плаћања претплате гомилао ипак покојни Ђука није читаоцима Гласниковим досађивао честим опоменама за дуг, него је трпељиво чекао и тешио се да ће доћи време кад ће се дужници и сами сетити своје обвезе према листу. Но пошто то до сад нису учинили, то молимо да сада учине. Сваки дужник добија на листићу назначену своту колико дугује, јер смо уверени да има међу дужницима који не дугују што не мисле платити, него једино из заборавности.

Таку исповест, нисте чули са усана покојног Ђуке, а само за то, што га је болело, да у његову колу има таких, који не схватају дужност према себи.

Дуг овај, бележи се на терет покојног Ђуке, а сада, на терет његове сироте ожалошћене жене и јединчета сина.

Дуг тај, није дуг Ђукин, а још мање дуг његових сирота, него је дуг то оних несавесних читалаца и претплатника, **које ћемо обелоданити и жигосати, ако у најкраћем року, не измире своју претплату.** Ако је пак измире и обнове, тада им прашта блажени сен покојника, а од срца сироте његове и ми најближи другови његови, који смо се примили, да средимо питање Ђукиних обвеза, према свему и свакоме.

Ђука је на „Школском Гласнику“, трошио највећи део свога времена и готово сву своју физичну и умну снагу, а врх свега вечито наплаћивао, па изнурен и сломљен у гроб легао, оставивши толики дуг, без своје кривице.

Није сиромах нигде, па ни овде за се, већ све за друге радио.

Жена и сироче-јединче Ђукино, нису заслужили, да им поред теишке жалости и сјрашнога губишка хранишеља-бранишеља, — баш они, за које је Ђука радио, живео, дисао, па и издахнуо, и последњи душек испод главе извуку!

Ко ма и труни увиђавности и срца има, тај неће часити часа, него ће дуг измитити, а нову претплату обновити, па још и нове претплатнике прикупљати.

Док срески учитељски зборови, у овом питању не проговоре и не донесу легално становиште, један ужи круг учитељства из Н. Сада и околине, привремено ће уређивати лист и сређивати прилике његове са чврстим уздањем, да ће овај проглас наћи братскога одобрења, а још више стварна одзива. — У то име на посао и на дужност!

Привремени уређивачки Одбор.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

На знање.

У споразуму са пријатељима покојног ми мужа Ђоке Михајловића, издаваћу под својим именом „Школски Гласник“ до 1. јануара 1914. год. Лист ће до тога доба бити уређиван у духу правца, који ми је остао од Ђоке у аманет. Од 1. јануара 1914. пак, у смислу решења митропол. учит. скупштине од 1910. год. као и пристанка Ђокина, предајем лист учитељству а на руке Новом Саду најближих пријатеља Ђокиних, који ће наћи пута и начина, да листу осигурају даљи опстанак, што ће пак зависити не само од тог малог кола људи, него свакако и од свију осталих другова и другарица ми. Молећи поштоване сараднике, да ме бар до тога доба потпомогну обичном сарадњом, препоручујем се и пажњи претплатника, како би за то време могла средити ствари, „Шк. Гласника“, које чекају што брже и темељито коначно сређивање. Како ми је пак у том послу први помагач г. Жарко Алексић, учитељ у Футогу, то молим, да се сви рукописи, књиге и листови, шаљу на њега у Стари Футог.

Нови Сад, 15. окт. 1913.

Натица удова Ђорђа
Михајловића.

Краснопис у српској народној школи.

(Свршетак.)

4. Специјалне примедбе.

и, ш, њ, њ, г, ч. Код *и, ш, њ, њ, г* прво се вуку коси, а по томе прави потезови. Праве црте не смеју ићи ни мало по трагу косих, него одмах одвојено. Код слова „ш“ и „њ“ пазимо на размак правих потезова, а код „њ“ и „њ“ да горњи водоравни потез буде толико дуг, колики

је размак између 2 односно 3 права потеза и да се исти тик над ленијом повуче. Код слова „г“ треба пазити, да кратки вертикални потез не буде далеко од усправног. Горњи део слова „ч“ треба да се пише до $\frac{1}{2}$ дужине слова.

н, њ. Код ова 2 слова треба пазити да су 1) усправне црте паралелне, 2) да размак правих црта не буде ни преузак ни преширок, 3) водоравна црта да се повуче на средини, а округлина слова „њ“ да досеже до средине висине слова.

л, љ, м. Тачка код ових слова треба да је одмах над дољњом главном повучком. Први коси потезови треба да су мало вијугави.

с, е, о, а, х, ж. Лево полуколо слова „с“ треба да је округласто; код „е“ кос потез треба да је вијугав, „о“ потпуно округло и затворено; исто тако треба да је округло и код слова „а“, прави потез слова „а“ треба да тачно од леније почиње и да у средини својој додирне округлину слова „а“; код слова „х“ полуколо треба у средини да се додирују (код слова „х“ деци је тешко одмерити, где треба да почну писати десно полуколо); код слова „ж“ треба пазити да буде једнак сразмер од средњег правог потеза до полукола и да се водоравни потез тачно по средини повуче.

ћ, к, в, б. Код прва 3 висока слова прво се вуче до горње главне повуке кос потез, по томе вертикалан овалан до горње помоћнице, по томе прав до дољње главне повуке који на свршетку косог, а у почетку овалног потеза сече горњу главну повуку.

После тога долази код слова *к* и *ћ* кос потез, који се има вући од дољње главне повуке, после овог долази код „ћ“ прав потез, а код „к“ мало горње полуколо до половине реда, а испод њега (и то тачно испод њега) прав савијен на десно. Код „в“ после правог потеза долази одмах десно полуколо са коврчицом. — Горњи потез слова „б“ треба да почиње од средине десне половине округлине.

ј, у, ц, џ, д, р. Код ових слова дољњи коси потезови са дољњим правим имају се сећи на дољњој главној повуци; кос потез код слова „р“ има се почети од

дољње главне повуке. Пазити треба, да простор између дољњег правога и косога потеза не буде одвише широк.

„ђ“ О горњој половини слова „ђ“ било је речи код високих слова, а о дољњој код слова која досежу до дољње помоћнице.

„џ“ 1. лево полуколо, 2. кос до горње главне повуке, 3. над њим танак прав и по њему дебео прав све до дољње помоћнице, 4. по томе из њега а од дољње главне повуке кос до горње главне повуке и 5. десно полуколо. На размак полукола од правога треба брижљиво пазити.

Л, А, Љ, М, Н. Ова група великих слова састављена је из косих и правих потезова. Тачка треба да је близу линије. Први коси потез треба да је до горње главне повуке врло мало издубљен, а по томе кос при крају са малим нагибом на десно. Прави потезови не смеју ићи ни мало по трагу косих, него одмах засебно. Водоравни потез код слова „А“ треба повући по или тик над горњом главном повуком. Округлина слова „Љ“ треба да досеже до половине самога слова.

Г, Ц, Т. Ова се група састоји из правих и горњих таласастих потезова. Ова се слова лако могу лепо писати. Код „Т“ треба пазити, да размак између правих потезова буде једнак.

И, Ш, Џ, Џ. Слово „И“ има се писати овим начином: 1. кратак кос-горе округласт, 2. прав од горње помоћнице до дољње главне повуке, 3. мало издубљен потез до горње главне повуке, 4. над њим прав танак до горње помоћнице, 5. прав по танком потезу до дољње главне повуке, 6. савијен на десно. Код слова „Ш“ треба пазити на размак правих потезова.

Р, В. Лева половина горњег полукола слова „Р“ треба да је већа од десне. А дољње полуколо слова „В“ треба да је тачно испод десне половине горњег полукола.

Ј, У, К, Ч. Од ових слова најтеже се пише „К“ и то друга половина. Код те друге половине треба пазити, да се не почне ни јако далеко ни одвише близу од прве половине. Прво се вуче — код друге половине — округласт потез, по томе прав, који у средини висине слова

савија према правом потезу, по томе се мало у косо доле удаљује од правога и кад доспе до горње ширине своје, окрене право доле до дољње главне повуке и савија на десно. Горњи и дољњи део слова Ј и У треба да је једнаке ширине.

С, Е, З. Код Е и З горњи потезови треба да су тако тачно под горњим, да би исти морали додиривати праву црту када би ју поред истих повукли.

Х, Ж. За велико Х и Ж важи исто оно, што смо рекли и за мало.

Д. Код Д Д велико десно полуколо треба да је округласто, дољњи део слова треба да заузима ширину коју заузима горњи део слова. Дољњи таласаст потез тек кад пресече десно полуколо, спушта се и то не нагло, дољњој главној повуци.

Ф. Потезови слова „Ф“ састоје се из потезова које смо већ споменули код појединих слова.

Б, Ђ, Ћ. И код ових слова немамо ништа новог да кажемо.

5. Поступак и поправљање грешака при писању.

Чим је учитељ написао ново слово, упозори децу на особине његове и заповеди им, да га напишу. По томе позове ученике, да прво успореде — сваки сам своје слово — са оним, које је он написао. Тада ће заповедити, да га напишу по други пут и да сваки упоређује писање онога, који седи до њега. По томе ће наредити, да тим словом испуне 3 реда. Међутим учитељ не стоји, него иде од једног до другог и сам надгледа и упућује. Када се увери, да деца умеју правилно да пишу то слово, онда ће зауставити рад, и написаће речи, у којима ће се дотично слово налазити. Чим остави креду, а деца почну писати, учитељ почиње опет да прегледа. Ако примети, код слова која су деца већ учила лепо писати, да више њих извесно слово не пишу добро, зауставиће рад и упозориће сву децу на ту погрешку. А ако нађе, да само њих неколико греше, онда ће сваког на месту упозорити на погрешку и захтеваће, да слово напише правилно. А ако се деси, да ученик и поред прегледања и упутства учитељева не уме

које слово лепо да напише, онда му мора учитељ поново приказати генезу тога слова.

За 1 сат учитељ треба двапут да прегледа рад ученика на месту, а трећи пут треба да прегледа код свог стола приликом оцењивања.

Пра́ви краснопис предузима се у II. разреду. (По себи се разуме, да у I. разр. при полагању темеља писања, бодро треба пазити на правилност писања).

А ако који учитељ добије у старијим разредима децу, која нису добила добар темељ у писању, онда мора почети поправљање фундаментално: сасвим од основе писања.

Када деца науче правилно и лепо, ал' полако писати, онда их учитељ почиње навикавати „брзом“ лепом писању, јер је — с материјалне стране — крајња циљ краснописа, да научимо децу лепо и то брзо писати. Брзина се увежбава једино диктирањем. Диктирањем учитељ регулише брзину. Испочетка учитељ диктира полако, а по томе брже, но при том захтева, да се деца не огреше о лепоту и правилност писања.

На крају ове радње хоћу још да споменем, да иако постигнемо, да нам деца лепо и правилно пишу, неће бити рукописи дечји сасвим индентични рукопису учитељево. А то не треба ни захтевати, јер као што код певања поред тога што захтевамо, да деца правилно и лепо поје, не можемо захтевати, да им и јачина и боја гласа буде једнака учитељево, јер разлика потиче из разлике органа који произвађају глас, исто тако не можемо захтевати, да писање ученика буде исто као и учитељево, јер усљед разлике у телесном склопу и функције појединих органа, мора бити разлике и у писању.

Наспојавајте и треба, да деца пишу лепо и правилно, али ојеш зашто, да свако дете свој сојствени рукопис усавршава.

Славни зборе! Као прилог радњи својој поднашам писање мог II. разреда. Деца су почела писати у те прописеве крајем фебруара, а исписали су их 15. марта. Да сам знао, да се седница учит. збора неће одржати пре Ускрса, ја бих им касније дао да пишу у мој пропис, те

би рад њихов био још и бољи. Али држим, да ће и овај рад задовољити и најстрожијег критичара.

Пошто сам овим рекао све што сам имао да кажем сл. збору о краснопису у нар. школи на послетку *предлажем*: да чланови сл. збора овог опробају радити краснопис по начину који сам изнео у радњи овој, и то у мојим прописевима (које ћу преиначити у толико, што ћу главне повуке — због потезова који се по горњој вући имају — дати повући танким линијама, а споредне дебелим). Даље, да чланови примедбе и суд свој изнесу у наредној седници. У случају, да суд тај повољан буде, поднећу том приликом — ради једнообразности начина и поступка при писању краснописа — 2 конкретна предлога.

У *Молу*, 4. априла 1912.

Коста Замуровић,
учитељ.

Учитељи и антиалкохолизам.

На чланак „Ракија“ — написан с антиалкохолистичком тенденцијом у једном од последњих бројева Браника од 27. марта о. г. у коме наш пријатељ и садруг М. В. из К. међу осталима мисли да је свештенство дужно да оснује антиалкохолистичка удружења, да држе вечерња предавања, да заилазе по домовима својих верних и говоре против пића тог највећег душманина српског народа, даље „да српски свештеник много може да учини, јер српски народ још поштује свештенички чин“. — Слободни ћемо бити осврнути се и донекле допунити и исправити мишљење нашег пријатеља М. В.

Пре свега, погрешно је да се писац околио поглавито против ракије, као да њу Србин свугде пије у највећој мери. Донекле валда и стоји то, али Србин пије ако не баш у истој, а то у великој мери и пива и вина и остала сва алкохолна пића, која му такође убијају тело и душу и дегенеришу подмладак.

Ево узмимо: Овде у Новом Саду попију браћа Срби — *само Срби* за годину

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

дана у најмањој мери рачунајући просечно 5000 Нл. *пива* или 500,000 lit. То је дакле ни више ни мање но по милијона литара за 365 дана. Рачунајући¹ хектолитар пива по 60 круна, изнашају тих 5000 Нл. управо 300,000 круна, и то значи пет пута већу своту него што треба да скупимо за школе у будимској епархији. Ево, толико, 150.000 фор. потроше само у Н. Саду, само за једну годину (ове ће бити и више јер је преступна) *само браћа Срби на пиво*. (Чујте, запамтите и спомените ово, приликом, ви браћо и сестре који купите прилоге за школе будимске епархије).

Антиалкохолисте немају и не смеју дакле имати призрења према финијим алкохолним напитцима као на пр. према „шампанцу“, бургундеру, токајцу, ликеру и т. д. јер су и ова исто тако штетна и убитачна по организам. Као и сва остала алкохолна пића. Душе ваља *највише алкохола* има у печеним пићима као у ракији, коњаку, руму, мање га има у вину а још мање у пиву. Али научњаци који се бавили испитивањем алкохола у појединим алкохолним пићима — као нпр. др. *Хернкур*, др. *Галшије-Боасијер*, др. *Бухнер* др. *Фрик* доказују да га (т. ј. алкохола) у једној ракијској чашици има *шаман* толико, колико га има у вину у винској чаши, а у пиву у пивској чаши. Дакле отприлике, подједнако алкохола пије и онај што попије чашу вина или пива, као и онај што попије *чашицу* ракије.

Не стоји даље као што то писац М. В. мисли да „дете у основној школи не схваћа огромни замашај тога покрета и не даје се детету предочити (још те како!!) штетни утецај алкохола, јер је дете још незрело, да то разуме, да то схвата“.

Позната је ствар да је мозак орган мисли и воље, према томе, дечји мозак треба да буде у школи у најповољнијим погодбама т. ј. свеж, одморан, примљив,

еластичан, васпитљив, а може ли то бити кад знамо како учиче ма који од алкохолних пића на живце и центар њихов. Експерименталним радовима многих лекара и професора доказано је: да је алкохол отров за живце, а нарочито за њихово средиште, мозак. Ево шта веле лекари у том погледу. Проф. др. *Х. Бухнер* пише: „Хигијеничар највише страхује од алкохола, што он у првом реду оштети живчани систем и духовни живот“. Др. *Фрик* наводи: „Познато је, да алкохолна пића штетно утичу на памћење. То иде тако далеко да је постала уобичајена изрека: „Памћење јача, кад се пије само вода“. По др. *Крејелину* алкохол је један од најважнијих узрока дегенерисања. *Линије* је нашао да родитељи неких 50% идиота (блесана) беху пијанице“. Из овога се уверавамо да алкохол смета и у малим количинама правилним радњама можданим, он је непријатељ најважније духовне радње и мишљења. Учитељ се о свему томе посматрањем и испитивањем на својим ученицима тачно осведочити може. А безброј примерима из свакидањег живота с дана у дан предочити може својим ученицима штетан утецај алкохола. Нарочито се лепо и корисно да предочити то деци после свечарства, свадбе, погребна и у свима приликама кад се троше у јачој мери алкохолна пића, те се и на кукавној дечици примећује да су и она учесници били — наговарањем и неразумним нуђењем старијих — у „уживању“ алкохолних пића.

Кад према научним истраживањима и тврђењима овако стоје чињенице, онда ће школе имати највећег утицаја у своме наставном и васпитном послу, ако сузбију свима средствима употребу алкохолних пића код својих ученика. Васпитавањем ученика у уздржљивости од алкохолних пића, предочавањем свакидањих примера, школа ће снажити вољу својих ученика и већбати их у самосавлађивању и тиме порадити на моралном васпитању својих питомаца.

Да би ово постигли у *првом реду* је *пошребно* да учитељи и наставници буду убеђени у штетност алкохолних пића, те да буду најжешћи противници алкохола,

¹ Из књижице „Алкохол и Нови Сад“ коју мислим скорим издати. У истој сам на основу званичних података ако и не апсолутно тачно, оно врло приближно израчунао и изнео колико се алкохолних пића потроши годишње у негдашњој дичној Атени епископској, колика је то сума у новцу и колико спада на нас Србе.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

а фанатични поборници антиалкохолистичке идеје, јер „себе прегорјев највише се може“. А знамо већ и из школског живота, да је то већ и због тога нужно, што је *пример најјаче васпитно средство*.

Ради тога они би требали да уђу што подробније у проучавање алкохолних пића. У том правцу биће од користи јавна предавања, дискусија, и нарочито курсеви из алкохологије. У *учитељским школама* требало би уз хигијену нарочито предавати и о утицају алкохола на децу. Из до сада реченога јасно видимо да није само свештенство позвано да одвикава народ од убитачне навике пијења алкохолних пића, по моме мишљењу учитељство је наше ако не позваније, оно бар *исти тако позвано* да предочава народу штетне последице алкохола и да свим могућим средствима настојава да све оне штетне обичаје наше који су у свези (а то су мал' те не сви) са алкохолом реформишу и полако еманципују од алкохола. Кад је пак тако велика по живот и здравље народно значајна реформа у питању да се оствари ту се онда учитељство *не сме изговарати* да је „свештеник српски много доколнији него учитељ“. Напротив ту би требало пријатељског натицања с једне стране за подстрек а с друге пак за пример и углед колико се може себе и своје „ја“ прегорети и жртвовати за општу ствар и благостање народно. И српски учитељ може ту много, *врло много учинити* и задужити да српски народ *још и више поштује учитељски чин, јер он зна поштоваћи и тај чин, ако је учитељство заслужно тога поштовања, а зна и непоштовати епископски чин, ако оно није достојно поштовања*.

Ово ће пак само тада бити када у првом реду једном сами учитеља буду убеђени у шкодљивост и убитачност алкохолних пића и када и они *својим личним примером* највише, утицали буду на своје ученике и на народ. Они би тада на родитељским састанцима упућивали саме родитеље на уздржавање од алкохолних пића и нарочито настојали да се деци не даје никаквих жестоких пића. Они би

тада пазили да се на излетима и „мајалесу“ не дају ова пића деци. На школским свечаностима они би сваком приликом најревносније могли прогањати алкохол и предочавати штетне му последице после пијанке и терсвенке. Они би били најревноснији оснивачи антиалкохолистичких удружења међу ученицима и ученицама. Јер то — антиалкохолистичко — семе нужно је већ ту у *основној школи* посејати ако смо ради доцније једар и здрав плод да беремо. И само оваким радом учитеља свих школских категорија створили би боље погодбе за успешан наставни и васпитни рад и у многоме би помогли да млада народна поколења буду свежија, умнија и издржљивија. А то је дело такве вредности које вреди напора и труда свих мисаоних и племенитих људи који се баве васпитањем омладине. Покушајмо тим путем грести, прегоримо себе, *истрајмо* у тој мучној борби против заједничког нам непријатеља бар дотле, док свако од нас једно поколење не изведе до зрелог доба, па ћемо видети да уплив школе није *мршав* и да ми раме уз раме са свештеником, сложним и заједничким смишљеним радом и без учешћа државе можемо златан преображај учинити на том пољу. — Само за ту задаћу су нама потребни млађи људи, чврсте, јаке воље, постојана, непоколебљива, одлучна карактера, а ми то тако мало, мало имамо! Или се варам? Уверите ме браћо о противноме и ја ћу радосним срцем повући своју тврђу. — На посао дакле млада браћо! Стаavimo се у службу тог важног социјалног питања и послужимо орно и вољно подизању и одгајивању *бољих поколења народних*.

Браћо и другови ви имате реч!

Бранко Ролер.

Школски надзор.

— Глас из учитељских редова. —

Поодавна је код нас пречишћено питање о потреби сталног школског надзора. И говорити на овом месту о потреби његовој, држим

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

да је излишно у толико пре што је о томе и много говорено и много писано од стране нашег учитељства и на учитељским скупштинама и преко учитељског органа.

Али данас, кад се понова из министарства просвете, јавља жеља за установљењем сталног школ. надзора с учитељским снагама, кад се хоће то да изведе начином који треба да буде и брз и користан, држим да је умесно проговорити коју реч о сталном школ. надзору и о начину на који га треба извести.

Одмах морам констатовати да међу нашим и млађим и старијим учитељима има приличан број оних који би могли бити стални школски надзорници. Кад се министарство просвете није постарало да од ступања у живот садањег зак. о осн. школама спреми добар кадар надзорнички, не смета му сад ништа да то учини, — унесећи у нови закон потребну одредбу о томе, којом би се и брзо и лако дошло до школ. надзорника.

И ако је данашњи закон о осн. школама по суштини својој далеко одмакао од ранијих, јер је учитељу у довољној мери обезбедио сталност, за којом је пређашњих година, кад је у невреме и често премештањем, зажелио сваки учитељ, — ипак ни он, и ако је њим учињен један врло важан корак унапред, није ништа учинио за обезбеђење даље учитељске спреме и напредовања, за учитељево усавршавање после свршене школе. Данас нема шта да крене учитеља напред; он види да и онај који мало у школи ради добија повишице као и онај који одлично ради, који ради и изван школе па и на свом усавршавању. Он види да боља места добијају и гори од оних који их траже; он види да и све почасте које треба и може добити један у свему одличан учитељ, добијају на разне, дозвољене и недозвољене начине и они осредњи учитељи. Он то све види и клоне и у раду у школи и на свом усавршавању. Он нема наде, нема мотора који ће му дух кретати, који ће отворити сазнање да ће се само солидним радом моћи попети на један степен више на проsvетним степеницама. Он претпоставља раду обично вегетирање, с којим, најзад, врло лако, какве су код нас прилике, може и доћи и до бољег места и до веће части. И најзад зашто би учитељ морао да учи, да се спрема, — јер све донде док се учитељска способност мери по броју његове деце и по тежини $\frac{1}{100}$ од

оцене сматраћемо да се никад неће изаћи на други пут. Па и ово и овакво бирање и постављање надзорника не може се задржати и даље допустити и поред све непристрасности и непартичаности садашњег министра просвете; не може се задржати, јер је несувремен, не може се допустити, јер подлежи вољи једног лица и онда није сигуран и користан.

Сам начин на који се данас врши кандидација школ. надзорника не даје довољно гаранције онима, којима се тај положај нуди, да су у том послу и стални и довољно обезбеђени од утицаја, кога било, са стране; ни по чему им не даје довољно сигурности и то је главни мотив непристанка многих а не материјална награда. Јер, дозволите, међу учитељима, па и оним слабијим а којима би то ласкало, нема, мислим, ни једнога који би се примио за школ. надзорника с тим да после године дана иде натраг на свој учитељски посао. Поред тога што се потрошио спремајући се за тај посао он је угледу свом ударио шамар, и ако многи хоће да то представе као сасвим обичну ствар. Ми смо имали тај надзор о учитељима за годину дана, и знамо шта је учињено, — те не желимо понављање тога.

Најправилнији пут за решење овога питања је тај да постављање надзорника не зависи, ни од референта или кога било, — већ да зависи од спреме и подобности учитеља. За оцену спреме данас је најмеродавнији испит. Дозволио би да на тај испит имају права сви учитељи с две повишице па на више. Ни један учитељ не може бити било учит. грађ. школе, индустријске, трговачке, не може бити срески ни окружни надзорник без знања једног страног модерног језика. Наравно да би се прописао програм за те испите и учитељ који жели да у своју струку напредује морао би се стално спремати, док би се попео на највиши степен у својој струци.

Има данас пуно учитеља по оценама одличних, али им се не би могло дати надзиравање над школама и давање директиве школ. раду и учитељима. Они су одлични, вредни и послу предани радници, али за надзорнички посао нису, јер немају довољно других подобности тако потребних сваком надзорнику, који хоће да код учитеља створи убеђење о свом темељном знању, писмености,

рутини у школ. раду итд. Има опет код нас учитеља који нису одлични у оној мери, с којом често многи хоће да документују своју способност у школ. раду, као они први, али целокупним својим радом, теориском и практичном спремом, својим угледом и животом даје пуно доказа о својој подобности за дужност шк. надзорника. Те и такве треба непристрасно пробрати и упутити на рад. Од њих тражити да испит за школ. надзорнике положи у року за 2 године, те их после и утврдити на том положају; у противном вратити их на рад у осн. школу. Они пак, учитељи који положи тај испит попуниће места ових прво постављених који нису хтели или могли положити прописне испите. Наравно да би се по оцени испита добијала боља места.

Држим да је то једини пут и начин да се дође и до добрих и спремних надзорника и да се ово питање скине брзо с дневног реда и ишчупа из руку разних комисија које кандидују, редуцирају, умећу како се кад хоће и може. Досадањом праксом неће се припомоћи решењу тог питања и оно ће само, ако овако остане, штетити школу а остављаће увек отворено поље за учитељска трвења.

Најзад сам принцип напредовања службеника у својој струци иде на руку овоме. Ако хоћемо да нам учитељи буду у истини спремни, да књигу не забораве одмах по свршетку школе, већ да раде на свом усавршавању, које је основ за напредак школе, морамо у нови закон о основним школама унети одредбу по којој ће се српском учитељу ставити у изглед напредовање у сопственој струци. То ће бити темељ боље школске будућности и неће нам учитељство тежити промени службе, кад и у својој, вредноћом и учењем, имају изгледа на успех. Са те стране је закон г. Андре Ђорђевића имао једну лепу одредбу по којој су учитељи испитима могли доћи за учитеље грађанских школа и за школске надзорнике. Грешка је онда учињена што су за учитеље грађанских школа узети и многи који тамо нису требали да оду, те је једна лепа ствар изгубила од своје вредности. Пазити да се иста грешка не понови и у избору школских надзорника.

Веома је, с тога, потребно у нови закон о основним школама унети одредбе о учитељ-

ском напредовању, јер верујем да ће бити више рада, спреме и утакмице. Један млад човек улазећи у школски живот прионуће на посао, јер зна да кад редом полаже испите може бити: учитељ грађанске школе, учитељ занатске и трговачке школе, управитељ и учитељ индустријске школе, срески школски надзорник и најзад окружни школски надзорник.

Најнезгодније говорити о платама и наградама надзорничким, али је више незгодно крпарити као до сад и слати људе на један трудан и с трошком скопчан посао а дати му таман толико да трпи оскудицу.

У новом закону о основним школама, који, без сумње, поред толиких свечаних обећања мора бити јесенас изнет пред Скупштину, мора се тачно одредити положај и плата школског надзорника. Њихове плате морају бити увек више но што је она, коју је учитељ имао кад је испит полагао. Поред тога дати им и месечни додатак и то: среским по 100 а окружним надзорницима по 150 дин. месечно. Права надзорничка проширити.

О испитима за учитеље грађанских и др. индустријских школа писаћу други пут. За сад сам у најкраћим потезима рекао о школском надзору. Верујем да би се на овај начин задовољили учитељи, школе и њихов напредак.

Београд.

В. К. Петровић.

З а к о н

о правном односу и беривима спфинских и вероисповедних забавиља.

Његово Величанство, сенкционисало је горњи закон 3. августа о. г. Тај закон ушао је у мађарски устав, под именом XL. зак. чл. од 1913.

Закон тај простире се у 37 параграфа. Како нам простор листа не допушта, да га у целости донесемо, изнећемо само важније одредбе његове, које су у први мах неопходне и то у изводу.

§ 3.

Одређује плаћу и станарину по овој табелици:

Ако се по закону може урачунати време службе	Онда је годишња плаћа	Годишња станарина је у смислу закона од 1908. XXVII. зак. чл. § 7. у следеће разреде појединим општинама						
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
К р у н е								
за мање од 5 г.	1.100 К							
више од 5 г.	1.200 „							
„ „ 10 г.	1.400 „							
„ „ 15 г.	1.600 „	600	540	480	420	360	300	24
„ „ 20 г.	1.800 „							
„ „ 25 г.	2.000 „							
„ „ 30 г.	2.200 „							

Стан у нарави, мора имати 2 собе (патосане) кујну, комору и најпотребније споредне зграде.

§ 4.

За мерило установљења висине плате, узима се за основу оно време службовања, које је забавиља са редов. оспособљењем, на ма ком забавишту — законито сталном постављена — и од 1893. год. 1. окт. као редовна забавиља, без прекида служила.

Не узима се у обзир допуст дужи од године дана, или прекид тока службе, ма оправдан ил' неоправдан био.

Прекид службе у случају болести узима се оправданим и узима се у обзир као и прекид без кривице забавиље, када је таки случај у време одступања државном надзорништву оправдан.

Службено време за нове забавиље, настаје по положеној заклетви, која је прописана у 30. §-у.

§ 5.

Забавиља има право на уживање погодности овог закона, кад добије место на ма ком другом забавишту.

§ 8.

Дозвољава, ако је стара пракса, да један део плаће забавиљене може бити и у нарави,

али код новооснованих места, плаћа се установљава једино у готовом новцу.

§ 10.

Плаћање забавиљино у нарави дозвољено је тек тако, када се врши без учешћа саме забавиље у раду око прибирања.

Ако издржавалац забавишта, не уручи забавиљи така берива у одређено време и прописан начин, дужан је то бериво готовим новцем заменити.

§ 11.

У будуће се могу само редовна забавишна места установљавати.

Упражњено забавиљско место, има се најдуже за $\frac{1}{2}$ год. стално попунити. Заменица за то време, може бити једино оспособљена забавиља.

§ 13.

Издржаваоци забавишта, обвезни су својим забавиљама повисити плату према овом закону.

Државна припомоћ може се тражити најдуже до краја новембра о. г.

Закон овај ступа у снагу од 1. јула 1913. год., а извршити до 31. децембра.

Која општина пропусти тражити припомоћ, а принос за издржавање забавишта не може се убрати, — губи право на издржавање забавишта.

§ 16.

У смислу 8. § XV. зак. чл. од 1891. без обзира, да ли забавиште ужива државну припомоћ, или не, — обвезна је забавиља у души деце будити осећаје оданости мађарској домовини и свест припадању мађарском народу...

§ 17.

Ако издржавалац школа не приноси за издржавање забавишта бар 600 К годишње, забавиљу министар просвете именује.

§ 22. 23. 24. 25. 26. 27.

Говори: О преступима, истрази, суспензији и т. д.

§ 30.

Прописује дужност полагања званичне заклетве.

§ 31.

Вођење дневника је на мађарском језику,

али вероиспов. забавишта имају права водити их и својим језиком упоредо с мађарским.

§ 36.

Закон овај ступа у живот од 1. јула о. г.

ДРЖАВНИ ЗАКони И НАШЕ УЧИТЕЉСТВО.

Нема скоро године, да државна влада путем сабора не изда по који закон, који додирује наше вероисповедно учитељство и школе.

До 1907. год. сви дотадањи закони, постојали су за нас, да право речемо, готово само на папиру. Али, кад XXVII. зак. чл. од 1907. год. зађе дубоко у живот наше школе, те га из основе измену, — тада наста сасвим друго време.

„Незнање закона, — не извињава“, вели се за сваки, па то важи и за овај и све дотадање и потадање држав. школ. законе.

Наше автон. власти и органи, у разним наредбама, дописима и упуствима, час по, па се позивају на држав. закон, прописе разних година и чланака, *а до данас, ни једним поштом не порадиле, како би учитељство дошло у могућност, да те законе проучи и, да их свагда при руци имаде.*

Ова погрешка осветила се многоме учитељу и учитељици.

Живот наш, јесте вечита борба. Услови његови, испреткивани су разним попречним и уздужним жицама ситних закон. прописа тако, да се ијоле неискусан, па још необавештен човек сплете и у час нађе у неприлици.

Да би с те стране учитељство било обезбеђено, држимо, да би ваљало тражити пута и начина, како би позване власти порадиле на том, да се у званичном органу, било овом учитељском, било митрополијско-автономном протумаче сви држав.-школ. закони са применом и то они, који додирују наше школство и учитељство. Да би и дотле послужили браћи у невољи, забележићемо овде све државне законе, који се односе и на нас, како би се нашли на невољи.

Ево тих закона:

Од 1868. XXXVIII. зак. чл.

Од 1875. XXXII. зак. чл. односно модификација истога законом из 1891. XLIII. зак. чл.

Закон од 1870. VI. зак. чл. и XXVIII. исте год.

Од 1907. XXVII. зак. чл.; 1908. XLVI. зак.

чл.; 1912. XXX. зак. чл.; XVI. зак. чл.; XV. и XL. зак. чланак из 1913. године.

Сви ови закони, односе се на вероиспов. учитељство и школе, те не бисмо смели бити без њих, а дају се олако добити путем учитељ. књижаре „Натошевић“.

Монополисање уџбеника.

Најновија наредба Шк. Савета, Ад Бр./4. през ех 1913. од 25. јула о. г., којом је на просто монополисао школ. књиге; другим речима: прописао изване школ. књиге, а све друге забранио и попретио, да ће у случају прекорачења те наредбе, на трошак кривца набавити оне књиге, које су овде прописане, — јесте повреда самосталног и успешног рада српске школе.

По свему овоме, ми се полако враћамо онамо, од куда су модерни народи, давно избегли.

Нама се натурују неке од тих књига, које су скроз непотпуне, неподесне, сувише опширне, настране, једностране, несхватљиве и, најмање за способност дечју приређене.

Наредба та, не узима у обзир н. основу. Прописује уџбенике, који ни из близа не одговарају прописима н. основе.

Наша наст. основа прописује на пр. и слејд, а још до данас, ми га не знамо ни по чувењу!, а у читанкама га нема.

Прописује наша н. основа учење физике и хемије у VI. разреду, а овамо у уџбенику (читанка Ђ. Терзина), кога дашашњи Шк. Савет прописује, — нема ни спомена о тим предметима.

Шк. Савет, који овом наредбом монополише књиге, ваљало би, — кад је већ то учињено, — да спреми ваљаније и потпуније уџбенике, ако је рад да се дође до једнообразности и успеха у школама.

Крајње је време, да се питање о приређивању модерних уџбеника једном изнесе на тапет, али свакако са гаранцијом највише власти, да аутори, добро састављених уџбеника, не ће залагати свој труд залуд.

Учитељство ове епархије, увидело је потребу решавања тога питања, па је порадило, да му се дозволи сазив и држање епархијске учит. скупштине. Ова скупштина буде већ и сазвана, али и забрањена.

За ту скупштину припремило је учитељство реферате о данашњим уџбеницима; о каквоћи доброг уџбеника, те и готове уџбенике.

После забране, изгледа да је та ствар легла.

Али, баш гореспоменута наредба, подстакла је учитељство новосад. школ. округа, да то питање по ново донесе на тапет. Оно је у својој редовној зборској седници, 11. (24). септ. о. г. изнова предузело тај посао.

За идућу пролећну зборску седницу, изнеће поједини чланови своје готове уџбенике, који ће претходно бити на оцени код појединаца и месних зборова.

Па и кад би учитељство једном дошло до тих уџбеника, који ће претходно проћи кроз чистилиште оцене — ипак смо противни сваком монополисању књига и то најмање онда, кад нека књига није прошла кроз практичне руке стручних оцењивача.

Школ. Гласник, износећи ово, има на уму једино свој племенити и озбиљни задатак, а тај је: *чврсто и одлучно стајати на брани, за одбрану самосталног и уљешног рада школе*, па ма то против кога било.

Најновији потхват новосад. средњег збора, за сваку је хвалу и признање. Ако да Бог, па до пролећа стечемо оно, за чим давно тежимо, расплиниће се назадне идеје на обзору наше народне елементарне просвете.

Преглед књига.

Archiv für die gesammte Psychologie. Herausgegeben von Dr. E. Meumann und Dr. W. Wirth.

Приказује Др. Паја Р. Радосављевић — Њујорк.

F. Kiesow: Über einige Berührungstäuschungen. Ако се додирне која тачка притиска и посматрач треба да локалише импресију са другим додиром, често пута настаје илузија, да се први или надражајни додир даје од стране самог посматрача. Илузија се јавља — у извесним границама — и за импресије голицања, топлоте, хладноће и бола. То долази од асоцијативних фактора у искуству.

L. J. Martin: Zur Begründung und Anwendung der Suggestionmethode in der Normalpsychologie. Vorläufige Mitteilung. То је помна штудија ваљаности хипнотичке методе у експерименталној психологији, предиминарно за дискузију Фехнеровог естетског начела о *Aus-*

serung von Lust und Unlust. Пошто је описао посматраче и начин њихове хипнотизације, писац извештава о експериментима о рапорту и амнезији, анестезији, хотимичним и нехотичним покретима, меморији, имагинацији, осећају и т. д. и т. д. Списатељица изводи закључак, да је метода од користи по духовну анализу, за изолацију и диференцијацију. Опште резултате могли би свести на на ово неколико тачака: 1.) Хипнотичко стање мора се увек употребити у свези са нормалним. 2.) Велика пажња мора се посветити индивидуалним диференцијама. 3.) Није дозвољено диспутовати од једног на друго чуло, или пак и од једне ареје на другу ареју које чулне области. 4.) Хипноза се мора узети као стање екстремне лабилности. 5.) Све зависи од образовања, поузданости и конвенције посматрачеве.

R. Levi: Zur Analyse der Empfindungen, insbesondere der Lustempfindung. То је серија од четрдесет пропозиција, у којима аутор развија своје гледиште, да је осет угодности сложени процес, садржавајући (а) компоненту угодности, што је само по себи сложено из специфичког надражајног елемента и секундарног или реактивног елемента угодности, и (б) компоненту бола.

A. Messer: Bemerkungen zu meinen „Experimentell-psychologischen Untersuchungen über das Denken. Ово је кратки одговор на Мојманову и Билерову критику. Свеска се завршава приказом литературе, где је од вредности споменути Мојманов рад о Вунтовом есеју: *Über Ausfrageexperimente.*

Band XI., Heft 1.

G. Störing: Experimentelle Untersuchungen über einfache Schulprozesse. То су експерименти (помоћу т. зв. Ausfragemethode) о простом категоричком силогистичком резонувању. Овде су визујелно експонована слова, као на пр. у облику: „Т је с леве стране В; К је с леве стране Т; с тога . . .“ Време инференције је грекордовано, а инструкција се мењала са гледишта фракционације инстропекције. Под главом о просторним односима, аутор налази четири начина инференцијалне операције: просто „читавање“ конклузије; апрехензија двају не — М термина кад се налазе у различитим правцима; и двострука апрехензија (схваћање) трију термина кад се

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

налазе у истом правцу (пут од М ка не — М или од не — М ка М, са конклузијом о позицији другог не — М; или апрехензија позиције удаљеног не — М). Те и сличне операције су сада одређене за темпорерне односе, односе величина (већи, мањи, једнаки) и односа субсумпције. Резултати су врло детаљно изложених, само је штета што се тако велика расправа није завршила са сумарним прегледом.

A. Kirschmann & D. S. Dix: Experimentelle Untersuchung der Komplementär verhältnisse gebräuchlicher Pigmentfarben. То је помна детерминација комплементаризма бојадисаних папира од Милтон-Бредлеја, Ротеа и Прангеа, као и броја воденастих бојних пигмената. Писци не казују ништа о природи својих контролних папира (црно и бело).

Heft 2.

F. E. O. Schultze: Einige Hauptgesichtspunkte der Beschreibung in der Elementarpsychologie. III. Über Organempfindungen und Körpergefühle (Dynamien). То је покушај једне дескриптивне психологије, коју аутор крсти са „*Icherscheinungen*“, т. ј. органички осети и телесни осети спојени с тиме. После једне примедбе о потешкоћама проматрања, органички осети класификују се као осети коже, осети поткоже, осети артикуларни и осети бола; у рекордираним искуствима они никако нису опетривни или правилни у своме испољавању; и писац тврди, да они никаква посла немају са ултиматном психолошком теоријом пажње или волиције. Њихов траг огледа се у искуствима пажње и очекивања; у свести дирекције; у настојању и лебдењу (*Schweben*); и у осећајима релаксације и изненадно разочарења или удара. Тактуално-моторичка група показује осам „динамичких“ типова, које можемо окарактерисати као тип тиха озбиљност, моћ, лакоћа и свежост, утученост и уморност, интересовање и одушевљење, изненађење и релакција, напор, покрет. Опажању је често пута немогуће да одлучи, да ли су ови динамички садржаји дати као осети или као слике („*frisch*“ или „*verblissen*“). Испољавање екстрателесне локализације служи да их стави у правац са осетима уопће. Осећај (чувство) може се разликовати од органског осета са квалитетом, или репродуктивним држањем, или зависношћу, или немогућношћу локали-

сања (смештавања), или блискости напрама „ја“, већ само тиме да се одједном истакне напрама, читавом духу.

Свеска се завршава са две мале личне полемике (*W. Schallmayer: Zur Abwehr; A. Vierkant: Erwiderung auf die vorstehende Abwehr*), приказом литературе (где се истиче нарочито *Bühler: Stumpf's Erscheinungen und psychische Funktionen*) и рефератима.

(Наставиће се.)

Белешке.

Деоничари нове емисије учит. д. д. „Натошевић“ позивају се да уплате остале рате за своје деонице, пошто је рок уплати већ истекао.

Читуља. У Новом Саду преминуо је у суботу 10. (23.) августа ноћу у 48. години живота изненадном смрћу *Ђока Михајловић*, срп. народни учитељ и познати педагошки књижевник и радник.

Пок. Ђока Михајловић био је поред своје наставничке дужности председник учит. деон. друштва „Натошевић“, уредник „Школског“ Гласника, члан управног одбора Срп. Учит. Конвикта, члан Књиж. Одељења Матице Српске, био је и председник српског учитељског збора новосадског, а Српски Народно-Црквени Сабор бирао га је за члана Школског Савета, у коме је вредно и истрајно радио и свагде се одлучно заузимао за опће учитељске интересе.

Он је својим радом задужио и српску школу и књигу, а и читав тамошњи учитељски српски сталеж. Погреб је био 24. авг. по подне и покојник је сахрањен на алмашком гробљу. Оплакује га супруга гђа Катица рођ. Сремчевић и син Милутин Михајловић, поред остале ближе и даље родбине. Нека је заслужном покојнику лака црна земља и трајан спомен у народу.

„Србобран“

— У Новом Саду преминуо је у најбољим годинама тамошњи српски народни учитељ *Ђока Михајловић*. Покојник је био један од најспремнијих наших учитеља, који је и на педагошкој стручној књижевности обилато радио, уређујући „Школски Гласник“ а пре тога са својим учитељским друговима „Школски Одјек“. Много је писао и о вртарству и

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

баштованству. У сваком свом раду био је напредан, а за сва своја убеђења одлучно се залагао непрезајући ни од кога. Учитељске је интересе свагда и према свакоме најискреније заступао, отуда је међу својим друговима уживао неподељен глас пријатеља учитељског. Био је сабором изабрати члан Школ. Савета, те је као такав у своје време форсирао донашање нове Школ. Уредбе, ради које се како у новинарству тако и учитељству водила огорчена кампања. Био је члан Књижевног Одељења Матице Српске и председник учитељског деоничарског друштва „Натошевић“. По својим начелима био је члан српске народне радикалне странке, из које је искључен, пошто је дошао у сукоб са неким упливним људима у странци. У Ђоки Михајловићу губи српска школа одличног учитеља, српска књига вештог писца, српско учитељство искреног друга и пеуморног поборника њихових интереса, а српски народ свог верног и честитог сина. Нека је слава учитељу Ђоки Михајловићу и вечан му спомен међу нама.

„Вршачки Весник“.

— У Новоме Саду умро је вредни и опробани учитељ српски, тако рећи вођа овог учитељства српског *Ђока Михајловић* у 48. години свога раднога живота. Покојник је на јавном пољу српског автономног живота играо видну улогу. Бог да му душу прости!

„Слога“.

— *Ђорђе Михајловић*, српски народни учитељ новосадски; председник деоничарског друштва „Натошевић“; уредник „Школског Гласника“; члан Књижевног Одељења Матице Српске и т. д., преминуо је 10. августа ове године. Колико је год могао, радио је и помагао у раду на народном напредовању, зато је заслужио, да му сваки Србин над отвореним гробом рече: Хвала, слава и вечна успомена била на тебе, вредни радниче.

„Привредник“.

„Српски учитељски конвикт у Новом Саду“ примио је у августу о. г. од г. *Бранка Гајића*, равн. учитеља у Јаску 110 К чланарине. — Од г. *Милана Пантелића*, економа из Лединаца 102 К чланарине. — Од г. *Стојана Гајара*, кр. лугара из Бумбековаче 6 К чланарине. — Од г. *Милана Т. Јовановића*, казаније у Новом Саду 30 К прилога. — Од гђе *Соже Црнобрње* из Госпођинаца 52 К чланарине. — Од г. *Лазе Пејића*, гостионичара

у Варјашу 102 К чланарине. — Од г. *Васе Милинова*, економа из Шајкашсентивана 102 К чланарине. — Од г. *Петра Бошњакковића*, гостионичара из Голубинаца 102 К чланарине. — Од г. дра *Миладина Свињарева*, лечника у Новом Саду 20 К чланарине. — Од г. *Ристе Ерановића*, свећеника у Нишићу 102 К чланарине. — Од г. *Душана Милетића*, управитељ-учитеља из Кумана 242 чланарине. — Од г. *Марка Перића* економа из Чуруга 102 К чланарине. — Од г. *Светозара Шешевића* из Чуруга 102 К чланарине. — Од г. *Цветка Ђукића*, учитеља у Суботици 242 К чланарине. — Од г. *Ђорђа Војновића*, велепоседника и правника из Инђије 2 К уписнине. — У *септембру* о. г. од г. *Цветка Ђукића*, учитеља у Суботици 242 К чланарине. — Од гђе *Софије Лалић* из Ст. Пазове 102 К чланарине. — Од г. *Стојана Гајара*, кр. лугара из Бумбековаче 44 К чланарине. — Од гђе *Даринке Павловићке*, рођ. *Максимовић* из Новог Сада 4 К прилога уместо венца на одар пок. свом кумчету *Луки Милинову*. — Од гђе *Милице Пећарске* из Аде 102 К чланарине.

Педагошка питања и одговори. Сви напредни педагошки листови имају оваку рубрику, па је има и ваљано уређивана педагошка ревија наше прекосавске браће „Учитељ“.

Та рубрика по својој важности, јесте на прву месту, — јер она на питања појединаца, даје поучне одговоре, који су врло добра практична поука за оне, који је требају.

Човек се учи док је жив, знамо сви, а знамо и то, да напредан учитељ мора више од свију учити, ако жели да одговори своме позиву онако, како модеран дух наставе то тражи.

Да би и наш лист био у пуном смислу уз остале истављене задаће и практичан учитељ, завешћемо и ми таку рубрику, те од данас стојимо на услузи сваком брату и другу, — наравно и претплатнику, — на расположењу, па давати потребна објашњења у сваком питању педагошке природе.

Како су пак од новијег доба на тапету закони о уређењу учитељских, учитељчких и забавиљских берива, те и позива ових, даваћемо на питања и те врсте потребна објашњења свакоме.

За које се време науче неки матерњи језици. Проф. Валтер Рипман рачуна, да талијанском детету треба 1000 часова да научи

матерњи језик, немачком детету 1300 часова,
а енглеском 2300 часова.

К. П. Ш. 495/зап. ех 1913.

КУПУЈМО СРПСКЕ ШКОЛСКЕ ЖИГИЦЕ!

Од кад се у јавности већма почеле препоручивати Српске Школске Жигице, повећала се знатно прођа њихова, а и корист, коју српске школе у Будимској епархији имају од њих.

У 1912. години притекло је од Српских Школских Жигица лепа свота сиромашним општинама у износу од **1850 К 19 фил.**

Но ова свота знатно би се повећала, кад би свака српска кућа куповала само Српске Школске Жигице.

Молимо све српске свећенике, учитеље и учитељице а и све пријатеље српске школе и народне просвете, да притеку у помоћ сиромашним будимским школама, настојавајући, да се још и у оним многим местима нашим где нико не продаје Српске Школске Жигице, у *тјрговинама и ове жигице продају и да наша публика тјроши искључиво Српске Школске Жигице.*

Овим одзивом нико не наноси себи штете, а школе долазе до лепе користи.

У *Сеншандрији*, 27. августа (9. септембра) 1913. године.

Ж. Алексић,
зам. преде.

УПРАВА БУДИМСКЕ ЕПАРХИЈЕ.

І. И с к а з

о скупљеним прилозима у корист оснивања фонда

† Б. МИХАЈЛОВИЋА.

1913. г., 11. (24.) септембра приложише:

1. Љ. Лотић шк. реф.	5	К
2. Урош Дридарски — Бегеч	5	"
3. Младен и Ана Ђурошевић — Обро- вац	10	"
4. Миљивој Ђосић — Ст. Кер	1	"
5. Ана Васиљеска — " "	2	"
6. Славна Алимпића — Сентивап	2	"
7. Тодор Милованов — Пирош	4	"
8. Зорка и Милаи Калуђерски	10	"
9. Срески збор новосадски	25	"
10. Ирина Тешић — Шове	1	"
11. Старофутоски збор	12	"
12. Душан Мокрић — Силбаш	10	"
13. Стеван Лачанин — Бегеч	1	"
14. Грбић—Гајин	5	"
Свега	93	К

„НАТОШЕВИЋ“ УЧИТЕЉСКО ДЕОНИЧАРСКО ДРУШТВО у Новом Саду са основном главницом од 100.000 Круна,

препоручује браћи учитељима свој новчани завод, који прима улоге на штедњу са 4% и 5½%, издаје зајмове под повољним условима, тачно и савесно обавља сваки новчани посао, ради сваки дан, осим недеље, од 5 сати после подне, а четвртком ради од 2 сата после подне.

Препоручује своје **велико стовариште књига** забавних, поучних, педагошких, за народ, дечјих, икона, школских уџбеника, учила, разног врло доброг писаћег прибора, ванредно доброг мастила, црног и у разним бојама, оловака, гуме, јевтених а добрих задаћница, цртаће артије, цртанака, креде, тушева, унијача подметача, врло финог сајдпапира у много разних боја, карата посетница, заручних, венчаних и посмртница, куверата ванредно добрих и јевтених. Концепт-папира јевтинијег него игде.

Ова учитељска радња је **веома велика, већа него икоја друга. Набавља робу из првих и најбољих извора.**

Учитељска штампарија „Натошевић“ већа је од свију других штампарија. Има велику количину равних слова, украса и шара, тако да је у стању обавити сваки посао од најмањег до највећег **врло укусно** јер има велики избор материјала, **брзо и тачно**, јер има врло добре раденике, **јевтино** јер потребан материјал повлачи из творница под повољним условима.

Новостворена модерна књиговезница снабдевена са равним машинеријама најновијег система прима на просто и див'т повезивање све што у ову струку спада. Молимо г. г. колеге, библиотекаре нар библиотека да се обраћају на нашу књиговезницу ради повезивања књига, а ми ћемо им осим умерене цене рачунати у име рабата и готов новац за труд.

Учитељи свију напредних народа имају оваке установе и настоје где год им се укаже прилика, да помогну ове своје установе. Тако треба и наше учитељство да ради и подиже и снажи своје установе.

Одликован
златном медаљом
за ревност
од Његова
Величанства
НИКОЛЕ I.
Краља и Госпо-
дара Црне Горе.

Одликован
златном медаљом
за ревност
од Његова
Величанства
НИКОЛЕ I.
Краља и Госпо-
дара Црне Горе.

Препоручује: најновије издање српских историјских и из балканског рата слика и карата (Ansichtskarten). — Даље препоручује: све потребне црквене утвари и свете свечарске иконе. Израђује и позлађује иконостасе, молује иконе за иконостасе. — **Трговци и препродавци добивају већи од највећег попуста.** Илустровани ценовник на захтевање шаље бадава. Прва српска творница искључиво свих српских православних црквених утвари, друштвених застава и барјака и т. д. и т. д.

ПРЕПОРУЧУЈЕ КАЛЕНДАРЕ ЗА 1914.

СВЕТИ САВА

Српски народни велики илустровани календар са 75 одабраних слика

и **„ГРАНИЧАР“**

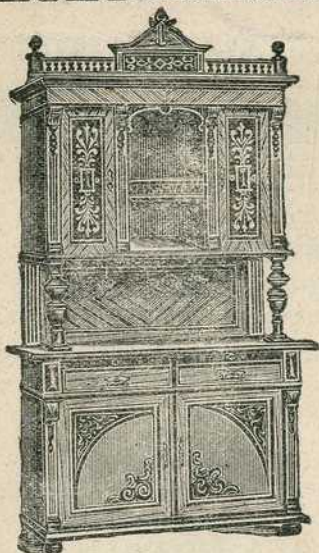
мањи илустровани календар са 20 одабраних слика.

Цена 1 ком. 1 круна.

Цена 1 ком. 50 потура.

1— Поручбине и новац шаљу се на адресу: **ЛУКА К. АЛЕКСИЈЕВИЋ, Novi Sad — Ujvidék — Hungaria.**

„ШКОЛСКИ ГЛАСНИК“ броширан за 1909., 1910. и 1911. може се добити по **К 4**—

Стобаршиште намештаја

Менрат Л. и Син.

НОВИ САД, ул. Кошут Лајоша 46—48.

У новосаграђеној модерној згради
има највећи избор сваковрсног

НАМЕШТАЈА.

Стално има изложбу потпуно намештених соба.

Опрема за удаваче у свима ценама.

Основано 1843. г.

Телефон бр. 87.

Велики избор тепиха, завеса и застирача и свих ствари за намештај.

12—20

„Школски Гласник“ излази у Новом Саду 15. и 30. дана сваког месеца осим јула и августа. Стаје на четврт године 2 К или 2— динара. Огласи се рачунају по 6, 5 и 4 К од четвртине стране, и то ако је оглас изишао у листу 1 пут или 1—5 пута или 6 и више пута. Рукописи и претплата шаљу се на: **Уредиштво „Школског Гласника“, Нови Сад (Ujvidék, Hongrie).** Рукописи се не враћају.

Издаје и уређује: **Катица удова Ђоке Михајловића.**

Електрична штампарња Учитељског д. д. „Натошевић“ у Новом Саду.

УЧИТЕЉСКА КЊИЖАРА

НАТОШЕВИЋ

даје 20% рабата на школске књиге које је издала Српска Манастирска Штампарија, а на државна издања 6%.

ОСНОВАНО 1838.

35 ОДЛИКОВАЊА

ПЕЛИКАН-БОЈЕ
ГИНТЕР ВАГНЕРОВЕ
УМЕТНИЧКЕ и КЕМИЈСКЕ
АКВАРЕЛ БОЈЕ,

по оцени првих стручњака недостижне су у погледу чистоте, јасности и употребе при мешању.

ГИНТЕР ВАГНЕРОВИ
ТЕЧНИ ТУШЕВИ

признати су као најбољи производ и стекли су светски глас.

ГИНТЕР ВАГНЕР,
(GÜNTHER WAGNER)

Hannover und Wien X/1.

Поштованом
учитељству
нарочите
олакшице

Ц. и кр. прив. творница
америчких котагових

Хармониума

РУД. ПАЈКР И ДР.

У Краљевом Грацу (Königgrätz) Чешка.

Хармониума с педалом оба система у свакој величини за школу и за учење. — Цена од 130 К на више. — Петогодишња јамчевина. На отплату од 8 К. — Шље се франко на последњу станицу. — Ценовници са сликама бадава и франко.

13-20

СТОВАРИШТЕ

Фабрика намештаја Николе Дусинга

Ханска улица бр. 1. У НОВОМ САДУ, Телефон бр. 184.

до Сиротишта Марије Трандафил.

Препоручује своје велико богато и снабдено стовариште намештаја, у разним израдама и јефтиним ценама.

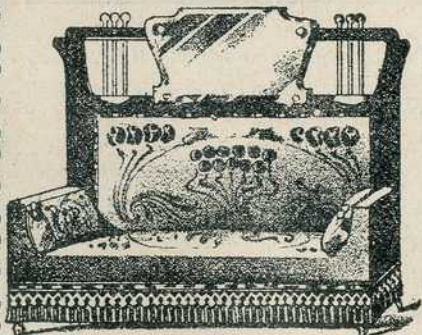
Велики избор простирача, завеса и ћебета.

Препоручујемо нашу новосуређену

РАДИОНИЦУ С МАШИЈАМА

Солидна послуга!

Јефтине цене!

НАЈВЕЋИ ИЗБОР КАЛЕНДАРА

има у књижари учитељског д. д.

„НАТОШЕВИЋ“ У НОВОМ САДУ.

За год. 1914. изашли су и разашлију се:

ВЕЛИКИ ОРАО са 70 врло лепих слика.

Цена К 1.—

ГОДИШЊАК најстарији велики српски календар са многим сликама.

Цена 70 фил.

Велики Србобран,
Херцег-Босански.

Цена 60 фил.

Мали календари:
ПЛАНЕТАР * РУЖИЦА

Цена 40 фил.

Мали календари:
СРБИЈА, ОРЛИЋ, ЦРНОГОРАЦ, ХЕРЦЕГОВАЦ,
БОСАНАЦ, ДАЛМАТИНАЦ, СРЕМАЦ, ЛАСТА,
НОВОСАЂАНИН, БАЧВАНИН а 30 фил.

НАТОШЕВИЋ календар за џеп а 20 фил.

Календар на зид, са ликом Натошевића. Цена 40 фил.

Траже се поверљиви комисионари.
Препродавцима највећи рабат.

3 -

Купујте српске школске жигице.

„НАТОШЕВИЋ“ УЧИТЕЉСКО ДЕОНИЧЈАРСКО ДРУШТВО
у Новом Саду

са основном главницом од 100.000 Круна,

препоручује браћи учитељима свој новчани завод, који прима улоге на штедњу са 4% и 5½%, издаје зајмове под повољним условима, тачно и савесно обавља сваки новчани посао, ради сваки дан, осим недеље, од 5 сати после подне, а четвртком ради од 2 сата после подне.

Препоручује своје **велико стовариште књига** забавних, поучних, педагошких, за народ, дечјих, икона, школских уџбеника, учила, разног врло доброг писаћег прибора, ванредно доброг мастила, црног и у разним бојама, оловака, гуме, јевтених а добрих задаћница, пртаће артије, цртанака, креде, тушева, упијача подметача, врло финог сајдпапира у много разних боја, карата посетница, заручних, венчаних и посмртница, куверата ванредно добрих и јевтених. Концепт-папира јевтинијег него игде.

Ова учитељска радња је веома велика, већа него икоја друга. Набавља робу из првих и најбољих извора.

Учитељска штампарија „Натошевић“ већа је од свију других штампарија. Има велику количину разних слова, украса и шара, тако да је у стању обавити сваки посао од најмањег до највећег врло укусно јер има велики избор материјала, брзо и тачно, јер има врло добре раденике, јефтино јер потребан материјал повлачи из творница под повољним условима.

Новостворена модерна књиговезница снабдевена са разним машинеријама најновијег система прима на просто и дивот повезивање све што у ову струку спада. Молимо г. г. колеге, библиотекаре нар. библиотека да се обраћају на нашу књиговезницу ради повезивања књига, а ми ћемо им осим умерене цене рачунати у име рабата и готов новац за труд.

Учитељи свију напредних народа имају оваке установе и настоје где год им се укаже прилика, да помогну ове своје установе. Тако треба и наше учитељство да ради и подиже и снажи своје установе.

15—20